

§ 127 **Ändringar i servicenätet för gemenskapsboende samt för serviceboende med heldygnsomsorg i det mellersta området 2025–2026, utlåtande**

Kommundirektörens beredning:

Jan Finne, jan.finne@vora.fi, tfn 040 568 3400

Styrelsen för Österbottens välfärdsområde har vid sitt sammanträde 16.9.2024 § 184 och § 187 behandlat förslag rörande ändringar i servicenätet för gemenskapsboende samt för serviceboende med heldygnsomsorg i det mellersta området 2025–2026. Kommunerna har beretts möjlighet att fram till den 9.10.2024 ge sitt utlåtande om förslagen. För Vörå kommuns del är de väsentliga förslagen att: en registrering av Kastusgårdens 12 platser till 12 gemenskapsboende bostäder från 1.1.2025 och att ett planeringsarbete påbörjas för att utreda hur nybyggnationer av gemenskapsboenden ska kunna verkställas i Vasa och Laihela och Marielund stängs och att antalet serviceboendeplatser för äldre minskas med 115 stycken i det mellersta området.

Kommundirektörens förslag:

Jan Finne, jan.finne@vora.fi, tfn 040 568 3400

UTLÅTANDE, Vörå kommunstyrelse
Österbottens välfärdsområde

*”Att tillgodose de äldres rättigheter är en viktig del av arbetet för att skydda, bevara och främja de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Äldre personer har rätt till delaktighet, ett värdigt liv och tillräckliga tjänster. Äldre har samma grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter som unga, även om tillgodoseendet av rättigheterna ofta försämras med stigande ålder.”
(Människorättscentret)*

Begäran om utlåtande

Styrelsen för Österbottens välfärdsområde har vid sitt sammanträde 16.9.2024 § 184 och § 187 behandlat förslag rörande ändringar i servicenätet för gemenskapsboende samt för serviceboende med heldygnsomsorg i det mellersta området 2025–2026. Kommunerna har beretts möjlighet att fram till den 9.10.2024 ge sitt utlåtande om förslagen. För Vörå kommuns del är de väsentliga förslagen att:

- en registrering av Kastusgårdens 12 platser till 12 gemenskapsboende bostäder från 1.1.2025,
- ett planeringsarbete påbörjas för att utreda hur nybyggnationer av gemenskapsboenden ska kunna verkställas i Vasa och Laihela och
- Marielund stängs och att antalet serviceboendeplatser för äldre minskas med 115 stycken i det mellersta området.

Österbottens välfärdsområde har enligt beredningen till förslagen som ett servicestrategiskt mål att 93 % av dem som fyllt 75 år ska bo hemma år 2025. År 2023 uppgick andelen i Österbotten till 91,8 %. Även om befolkningen i Österbottens välfärdsområde i jämförelse med den nationella nivån är friskare än befolkningen i

landet i övrigt bor färre personer som fyllt 75 år hemma samtidigt som fler bor på serviceboenden med heldygnsomsorg. En utökning av användningen av gemenskapsboende är ett sätt att främja möjligheterna att bo hemma.

Vörå kommuns utlåtande

Vörå kommun stöder tanken på en utökning av gemenskapsboenden men konstaterar samtidigt att en mekanisk granskning av befolkningsstatistik i detta fall ger en felaktig bild av situationen. Man bör också till exempel beakta åldersstrukturen vid en befolkningsanalys. Befolkningen i Österbotten och Vörå har en högre livslängd än landet i genomsnitt. Eftersom vårdbehovet ökar vid en stigande ålder (särskilt över 85 år), kan man anta att behovet för serviceboendeplatser är högre. Detta styrks av sk. RAI-data där kan man konstatera att klienternas vårdtyngd i serviceboende med heldygnsomsorg endast är en aning lättare än det nationella genomsnittet. I de rapporterade också 1.10.2024 i en omfattande granskning av dygnet-runtvård inom äldreomsorgen att Österbottens välfärdsområde hör till de fem områden med längst kö till boendeservice i nuläget. Eftersom avvikelserna inom vårdtyngd inte avviker i någon större grad med landets genomsnitt är det fel åtgärd att stänga fungerande serviceboenden.

✓ Om gemenskapsboenden

Gemenskapsboendetanken är inte ny och har använts på många sätt redan hos till exempel Folkhälsan. Det är en bra mellanform som på sikt är förebyggande och kräver mindre resurser. Redan under 80-talet var den här formen av boende aktuell i Sverige och senare är just Folkhälsan Välfärd i Finland en aktör som skött detta på ett bra sätt. Med andra ord är det välkommet med satsningar på denna boendeform och då föreslår också Vörå kommun att man lär av de privata aktörerna i Finland och i andra länder som jobbat med konceptet under många år. Här behöver igen Folkhälsan nämnas som på ett bra sätt också skapat närhet mellan gemenskapsboende och effektiverade avdelningar - de har där kunnat samordna resurser och samtidigt skapa en smidig övergång mellan de båda.

Enligt beslutsförslaget ändras Kastusgården i Vörå till gemenskapsboende 1.1.2025 och Vörå kommun stöder ändringen. Enligt beredning uppfylls de krav som ställs på gemenskapsboende i övrigt endast av en enhet i mellersta området (Korsholm: Solhörnan), där 30 platser kan ändras till bostäder som lämpar sig för gemenskapsboende utan några investeringar. Vad gäller övriga enheter som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg kräver merparten avsevärda ändringsarbeten och investeringar för att kunna ändras till bostäder som lämpar sig för gemenskapsboende. Enligt beredningen är målet att öka antalet bostäder för gemenskapsboende med ca. 122 platser. Enligt beslutsförslaget ska ett planeringsarbete påbörjas för att utreda hur nybyggnationer av gemenskapsboenden inledas endast i Vasa och Laihela. Vörå kommun framför ett sådant planeringsarbete också bör omfatta Vörå och kommunen har god beredskap att delta i ett sådant planeringsarbete. Kommunen har godkänt ett nytt bostadspolitiskt program 2024 och ökat resurserna för att förverkliga detta program.

✓ **Beredningen förutsätts ha en fullständig transparent ekonomisk helhetsanalys och utvärdering.**

Det konstateras endast att kostnaden för en plats på gemenskapsboende har uppskattats utgöra ungefär hälften av kostnaden för en plats på ett serviceboende med heldygnsvård och att kostnaden för serviceboende med heldygnsvård uppgår på årsnivå till cirka 80 000 euro per plats. I beredningen konstateras också att nettokostnaderna (budgeten 2024) för välfärdsområdets serviceboende med heldygnsvård (20 platser) är på årsnivå i genomsnitt cirka 1,46 miljoner euro. Enligt Vörå kommun kan inte detta anses vara en tillräcklig ekonomisk analys och utvärdering för att ligga till grund för beslut om servicenätverket och stängning av enskilda enheter. I beslutsförslaget föreslås en stängning av Marielund, men detta förslag går ej att styrka ekonomiskt. En ekonomisk analys bör innehålla en jämförelse av faktiska klientkostnader, personalkostnader och fastighetskostnader mellan boendeenheter inom välfärdsområdet. Kvalitativa mätare som personalomsättning och sjukfrånvaro bör också ingå. Vörå kommun konstaterar att så länge äldreomsorgen var kommunal verksamhet så var Marielund inte en dyr serviceboendeenhet. Marielunds personalomsättning är låg.

Enligt beredningen och bifogade konsekvensanalysen gör den anstaltsliknande strukturen hos det befintliga fastighetsbeståndet gör det svårt att bygga om utrymmena till bostäder som lämpar sig för gemenskapsboende. En utökning av gemenskapsboendet kan sannolikt kräva nybyggnation. Nybyggnation innebär en hög hyresnivå jämfört med hyreskostnader inom befintligt fastighetsbestånd. Det finns en risk att befolkningens intresse för att flytta till nybyggda gemenskapsboenden kan bli ringa. Av denna orsak är det av största vikt att välfärdsområdet skulle samarbeta i planeringen av servicestrukturen med kommunerna. Befintliga boendeenheter borde till exempel utnyttjas framom kostsam nybyggnation. Det är dessutom samhällsekonomiskt ansvarsfullt och hållbart att ta hand om det som redan finns.

I beredningen konstateras också att nybyggnation förutsätter nya partnerskap och nya verksamhetsmodeller. Vörå kommun stöder en tanke om nya partnerskap och framför att stängning av befintliga enheter **bör pausas** innan sådant nytt partnerskapsarbete har gjorts.

✓ **Tillgänglighetsperspektivet saknas**

Vörå kommun framför att beredning förutom ekonomiska konsekvenser är bristfällig när det gäller tillgänglighet till service och geografiska avstånd. Eftersom Österbotten är ett geografiskt långsmalt område är det relevant att bedöma konsekvenserna ur en tillgänglighetssynvinkel.

✓ **Vörå kommuns ställningstagande & förslag**

Välfärdsområdet föreslår en stängning av Marielund med 22 boendeplatser med heldygnsomsorg. **Vörå kommun motsätter sig denna stängning** med hänvisning till följande:

- Vörå kommun har fortfarande inte fått svar på varför Marielund är den enhet som skulle stängas. Kommunen anser att ett byggindex för Marielund inte räcker som motivering och argument.
- Ur ett kvalitetsperspektiv bör beaktas att enligt kommunens information rankas Marielund som en av landets tio bästa enheter. Ifall välfärdsområdet sätter vikt vid kvalitetsarbete bör givetvis Marielund behållas som boendeenhet. Beträffande boendet med heldygnsomsorg framför välfärdsområdet att befolkningen i Österbottens välfärdsområde är friskare än landets genomsnitt. Samtidigt har Österbotten en hög andel över 85-åringar med ett högre servicebehov. Befolkningsstatistiken som bifogats ärendet visar att denna del av befolkningen ökar med över 20 % fram till 2030. Då är en stängning av Marielund inte motiverad i dagsläget.
- Effekterna på samhället och på individen finns inte att tillgå
- En ekonomisk analys i allmänhet och Marielund i synnerhet saknas i beredningen kan inte effekterna av en stängning bedömas. Vörå kommun efterfrågar också en helhetssyn på effekterna av förslagen - det finns inte i nuläget vilket gör att den ekonomiska bedömningen är ytterst smal och kortsiktig.

Vörå kommun (Jan Finne, Kjell Heir och Anna Bertills) har vid ett möte med tjänstemannaledningen 04.10.2024 efterfrågat grunderna för Marielunds stängning och önskat att ingående få ta mer del av det resonemang som finns bakom. Mötet var i diskussionsform och det som framkom då var att byggindex för Marielund som byggnad hade en inverkan.

- Behov av transparens, trygghet och ett öppet diskussionsklimat. Enligt beredningen har en tjänsteinnehavargrupp inom välfärdsområdet utvärderat Österbottens välfärdsområdes klientstruktur inom det egna serviceboendet med heldygnsomsorg liksom välfärdsområdets möjligheter att ändra på de nuvarande utrymmena för att de ska bemöta de krav som ställs på gemenskapsboende. Vörå kommun önskar ta del av denna utvärdering och konstatera samtidigt att denna utvärdering inte finns i ärendets beslutsmaterial. För Vörå kommun är detta viktigt då alla boendeenheter ägs av kommunen.
- Vörå kommun hänvisar till det strategiska samarbetsavtalet mellan kommunen och välfärdsområdet som i detta ärende inte alls beaktats

Slutligen: Vörå kommun förstår det sparpaket som finns, och ser också att välfärdsområdet har en tung och omöjlig uppgift som bäst. Med ett samarbete mellan välfärdsområdet och kommun kan vi helt säkert hitta nya sätt att lösa den problematik som finns, bara viljan är där.

Vörå kommun är beredd att komma emot allt det bara går, att vara kreativ i sökandet efter lösningar som kan bidra till sparpaketet inom vården i Österbotten. Men vi kan inte godkänna att man riktar sparåtgärder mot de mest sårbara grupperna i

samhället. *Det sägs ofta att kommunerna inte har något att göra med vården längre, vilket är sant. Men i praktiken värnar vi om våra invånare och vi vill se till att trygghet, värdighet och omsorg finns.* Vi vill vara lösningsfokuserade och tror att vi med transparens och öppet sinne kan hitta andra sätt.

Vi tror också att det är något som är fel i systemet och tänket om kvalitetskriterier inte har någon betydelse i utvärderingar, utan att det är byggåret på en fastighet som räknas. Vi hoppas och tror att kvalitetsutredningar har betydelse och att enheter som har låg personalomsättning och rankas som en av tio toppenheter i Finland ska få fortsätta med högkvalitativ och trygg vård för våra invånare.

Ur ett rättighetsperspektiv besitter de äldre själva sina rättigheter och är inte bara ett föremål för åtgärder. De äldre ska inte heller ses som en enhetlig grupp, utan var och en av dem har sin egen bakgrund och livssituation och sina egenskaper. (Människorättscentret)

KST § 127

BESLUT:

Utlåtande enligt beredning godkändes.

--